

**Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας (Ε.Ε.Ε.) : Ο νέος θεσμός
Δικαστικής Συνεργασίας επί ποινικών υποθέσεων
εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.**

Σταμάτης Δασκαλόπουλος, Εισαγγελέας Εφετών

(Εισήγηση στην επιμορφωτική ημερίδα για τους σπουδαστές της 24^{ης} Εκπαιδευτικής Σειράς της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργών που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 19 Νοεμβρίου 2018 με γενικό θέμα : «Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης – Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης – Σύμβαση Δικαστικής Συνδρομής». Διατηρήθηκε ο προφορικός χαρακτήρας ανάπτυξης της εισήγησης.)

Κατά τη συστηματική κατάταξη των ρυθμιζομένων ζητημάτων στον Κ.Π.Δ. απαντάται ο όρος Δικαστική Συνδρομή αρχικά με την ευρεία έννοια στο 3^ο τμήμα του 5^{ου} βιβλίου του Κώδικα αυτού, με γενικό τίτλο «ειδικές διαδικασίες» και περιλαμβάνει αφενός την έκδοση και αφετέρου τη δικαστική συνδρομή, θα λέγαμε αυτή με τη στενή πλέον έννοια του όρου, που –κατ’αρχήν- ρυθμίζεται στα άρθρα 457-461 του Κώδικα. Εδώ πρόκειται για διακρατικές συνεργασίες προκειμένου να διενεργηθούν ανακριτικές πράξεις η συχνότητα των οποίων τα τελευταία χρόνια πολλαπλασιάζεται και η ανάγκη τους συνεχώς αυξάνει για όλες τις μορφές εγκλημάτων.

Στατιστικά οι αιτήσεις από ελληνικές δικαστικές αρχές προς αλλοδαπές για ανακριτικές πράξεις και αντίστροφα έχουν συνεχώς μία αυξητική δυναμική με κύρια αιτία τη διεθνοποίηση και στο έγκλημα, ως προς δε την Ευρωπαϊκή Ένωση τις διαρκώς στενότερες σχέσεις μεταξύ των κρατών-μελών αυτής ιδίως όταν πρόκειται για καταπολέμηση –μέσω της συστηματικής διερεύνησης- οικονομικών εγκλημάτων και εγκλημάτων διαφθοράς. Επειδή τα εγκλήματα διαφθοράς και ιδίως στις σοβαρότερες των υποθέσεων με επιδιωκόμενα παράνομα οικονομικά οφέλη μεγάλα έως τεράστια χρηματικά ποσά και δράστες συνήθως υψηλόβαθμους αξιωματούχους του Δημοσίου Τομέα με την ευρεία έννοια εμφανίζουν αυτά τα εγκλήματα, ιδίως τα τελευταία χρόνια, εντόνως διακρατικό χαρακτήρα, αναδεικνύεται η δικαστική συνδρομή σε σημαντικό εργαλείο για την εξιχνίασή τους. Σημαντικές υποθέσεις διαφθοράς που απασχόλησαν τα τελευταία χρόνια την ελληνική ποινική δικαιοσύνη, είναι γνωστό ότι ενισχύθηκαν αποδεικτικά προεχόντως μέσω της διαδικασίας της δικαστικής συνδρομής. Σε κάποιες δε περιπτώσεις χωρίς αυτή θα ήταν ανέφικτο να αποκαλυφθούν οι πράξεις διαφθοράς. Και αυτό γιατί στις τελευταίες, όσο σοβαρότερες είναι, τόσο οι φυσικοί αυτουργοί και οι τυχόν συμμέτοχοί τους επιζητούν διακρατικές διαδρομές δράσης αλλά και πορείας του εξ αυτής μαύρου χρήματος προς εξαφάνιση των αποδείξεων (βλ. και Στ. Δασκαλόπουλου Ζητήματα δικαστικής συνδρομής υπό το σύγχρονο θεσμικό της πλαίσιο και εκεί παραπομπές, Ποιν.Χρον. 2012 σ. 173 επ.).

Οι διατάξεις των παραπάνω άρθρων του ΚΠΔ, που ρυθμίζουν τη δικαστική συνδρομή με τη στενή έννοια του όρου για όλα τα εγκλήματα, εφαρμόζονται στις σχέσεις και δικαστικές συνεργασίες της Ελλάδας με κράτη

με τα οποία δεν έχει συνάψει σύμβαση δικαστικής συνδρομής και στις περιπτώσεις που υφίσταται διεθνής σύμβαση δικαστικής συνδρομής στο μέτρο όμως που αυτή δεν περιέχει αντίθετη ρύθμιση. Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο το δίκαιο της δικαστικής συνδρομής επί δεκαετίες προσδιορίζονταν πρωτίστως από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση «περί αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής επί ποινικών υποθέσεων», που κυρώθηκε στη χώρα μας με το ΝΔ. 4218/1961 με συμπλήρωση των ρυθμίσεών της και από τα άρθρα 48 επ. της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας Σένγκεν.

Κεντρική διάκριση-πυρήνας για την κατανόηση της συστηματικής λειτουργίας αυτής της διακρατικής συνεργασίας σε ανακριτικά ζητήματα που την αποκαλούμε δικαστική συνδρομή με τη στενή πλέον έννοια του όρου είναι : α) η διαδικασία κατά την οποία η χώρα μας είναι αυτή που ζητεί από δικαστικές αρχές άλλων κρατών τη διεξαγωγή ανακριτικών πράξεων και β) η αντίστροφη διαδικασία κατά την οποία αλλοδαπές δικαστικές αρχές ζητούν από τη χώρα μας να διενεργηθούν στην Ελλάδα ανακριτικές πράξεις, δηλαδή ζητούν από τη χώρα μας την παροχή δικαστικής συνδρομής.

II

Οι διαδικασίες αυτές μέχρι τις 20 Σεπτεμβρίου 2017 ρυθμιζόνταν αποκλειστικά και μόνον αντιστοίχως από τα άρθρα 457 και 458 ΚΠΔ σε συνδυασμό με τα άρθρα 3 και επόμενα της ανωτέρω Ευρωπαϊκής Σύμβασης. Όμως από τις 21 Σεπτεμβρίου 2017 ήδη ισχύει ο Ν. 4489/2017, περί της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας στις ποινικές υποθέσεις. Αυτός αποτελεί έναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2014/41 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 3^{ης} Απριλίου 2014 και συνιστά ενσωμάτωση αυτής στην εθνική έννομη τάξη.

Ειδικότερα η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας μέσα στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνιστά ένα σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο αμοιβαίας δικαστικής συνεργασίας στις ποινικές υποθέσεις, δηλαδή αποτελεί τη νέα διάσταση και μορφή της μέχρι τώρα γνωστής μας δικαστικής συνδρομής επί ποινικών υποθέσεων που ρυθμιζόνταν από τις διατάξεις που προαναφέρθηκαν.

Είναι λοιπόν η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας κατά την έννοια του άρθρου 2 του Ν. 4489/2017 δικαστική απόφαση ή απόφαση την οποία εκδίδει

ή επικυρώνει δικαστική αρχή κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης –το οποίο σχηματικά αποκαλείται «κράτος έκδοσης»- που στόχο έχει την εκτέλεση ενός ή περισσότερων συγκεκριμένων ερευνητικών μέτρων σε άλλο κράτος-μέλος, το οποίο αντίστοιχα προσδιορίζεται ως «κράτος εκτέλεσης» για λήψη αποδεικτικών στοιχείων. Πρόκειται δηλαδή στην ουσία για εντολές ενέργειας ανακριτικών πράξεων με έντονο το στοιχείο της αμοιβαιότητας μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που διατυπώνονται πλέον με προκαθορισμένο από την ανωτέρω Οδηγία τύπο-φόρμα σύνταξης τους απ' το κράτος έκδοσης, όπως ήδη συμβαίνει και στο Ευρωπαϊκό Ένταλμα σύλληψης. Είναι μάλιστα μετά το τελευταίο, θα μπορούσε να πει κανείς, η επόμενη αντίστοιχη ενωσιακή ωριμότητα θεσμική μορφή δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτή η εξέλιξη έγινε, διότι η διενέργεια ανακριτικών πράξεων, λ.χ. εξέταση μαρτύρων, άρση τραπεζικού απορρήτου, διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης, λήψη απολογίας κατηγορουμένου, από τις αρχές του ενός κράτους στο έδαφος του άλλου θα προσέκρουε στην αρχή της κυριαρχίας του τελευταίου. Με την Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας επιχειρείται, χωρίς να θίγεται η αρχή αυτή, μία ιδιότυπη και κατά πολύ πιο στενή συνεργασία των δικαστικών αρχών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτή η συνεργασία σε ζητήματα ανακριτικής έρευνας επί ποινικών υποθέσεων για τη λήψη αποδεικτικών στοιχείων και με βάση την προβλεπόμενη στην Οδηγία και στο Ν. 4489/2017 δυνατότητα αλλά και υποχρέωση διαβούλευσης και συμφωνιών μεταξύ των δικαστικών αρχών των κρατών έκδοσης και εκτέλεσης της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας, ανοίγει ορίζοντες ανακριτικών ερευνών με τρόπους σαν να γίνονται μέσα στην ίδια χώρα.

Αυτές οι προβλεπόμενες διαβουλεύσεις και συμφωνίες μεταξύ των δικαστικών αρχών του κράτους έκδοσης και του κράτους εκτέλεσης, όπως λ.χ. στην περίπτωση του άρθρ. 30 § 2 του ως άνω Νόμου, μπορούν να αφορούν στις λεπτομέρειες και στα επί μέρους ζητήματα εκτέλεσης της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας.

Έτσι κεντρική φιλοσοφία της τελευταίας και των διατάξεων του παραπάνω Νόμου, που την ενσωμάτωσε ως θεσμό έρευνας στην εθνική έννομη τάξη της χώρας μας, είναι η ευελιξία και η ταχύτητα των ερευνών για άντληση αποδεικτικών στοιχείων, η ζωντανή απ' ευθείας επικοινωνία των δικαστικών αρχών των κρατών-μελών και η δυνατότητά τους για άμεση επίλυση

ζητημάτων έρευνας μέσω διαβούλευσής τους και συμφωνιών μεταξύ τους με ευχέρειες άμεσης προφορικής συνεννόησης και αλληλοενημέρωσης για την πορεία και εκτέλεση των εντολών έρευνας.

Επιχειρώντας τώρα να προσεγγίσουμε την ακτινογραφία του νέου Νόμου 4489/2017 και τον τρόπο λειτουργίας του θεσμού της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας, από πλευράς συστηματικής κατάταξης των σχετικών ζητημάτων αναδεικνύονται κατά λογική αλληλουχία δύο ενότητες : η πρώτη όταν η δικαστική αρχή της χώρας μας, που εδώ αποτελεί κράτος έκδοσης, εκδίδει ή επικυρώνει Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας με την προεκτεθείσα έννοια του άρθρου 2 § 1 Ν. 4489/2017 και η δεύτερη όταν η δικαστική αρχή της χώρας μας, που αντίστοιχα εδώ αποτελεί κράτος εκτέλεσης, αναγνωρίζει και εκτελεί την Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας στην Ελλάδα.

III

Εισερχόμενοι τώρα στην πρώτη απ' τις δύο αυτές ενότητες, το κεντρικής σημασίας άρθρο 6 του Νόμου που προαναφέραμε προσδιορίζει ποιες είναι οι αρμόδιες αρχές στη χώρα μας για την έκδοση ή την επικύρωση της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας. Αυτή στη συνέχεια θα διαβιβασθεί από την Ελληνική αρχή έκδοσης στην αρμόδια αρχή του κράτους εκτέλεσης, για την συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων. Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο αυτό αρμόδια αρχή για την έκδοση της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας από την Ελλάδα είναι : α) ο δικαστής, το δικαστήριο, ο ανακριτής και ο εισαγγελέας με αρμοδιότητα στη συγκεκριμένη υπόθεση και β) κάθε άλλη αρμόδια αρχή, η οποία στη συγκεκριμένη υπόθεση ενεργεί ως ανακριτική αρχή σε ορισμένη ποινική διαδικασία, υπό τον όρο ότι η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας, που εκδίδεται από αυτή, επικυρώνεται από τον αρμόδιο εισαγγελέα, ο οποίος την επικυρώνει, αφού ερευνήσει την τήρηση των προϋποθέσεων του νόμου.

Από τις διατάξεις αυτές συνάγεται ότι στην έννοια των δικαστικών αρχών με αρμοδιότητα έκδοσης τέτοιας Εντολής Έρευνας στην Ελλάδα υπάγονται α) τα ποινικά δικαστήρια μέσω της αναβολής για κρείσσονες αποδείξεις, β) οι ανακριτές, γ) οι εισαγγελείς και δ) οι γενικοί ανακριτικοί υπάλληλοι του άρθρ. 33 § 1 περ. α' ΚΠΔ δηλαδή μόνον οι πταισματοδίκες και ειρηνοδίκες που είναι

δικαστικοί λειτουργοί, όχι όμως και οι λοιποί, που δεν έχουν την ιδιότητα του δικαστή, όπως οι αστυνομικοί και οι ειδικοί ανακριτικοί υπάλληλοι του άρθρ. 34 ΚΠΔ. Όταν στους τελευταίους –μη δικαστικούς λειτουργούς- γενικούς ανακριτικούς υπαλλήλους, αλλά και στους λοιπούς ειδικούς ανακριτικούς υπαλλήλους του άρθρου 34 ΚΠΔ προκύψουν οι κατά νόμο προϋποθέσεις έκδοσης Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας στα πλαίσια άσκησης των ανακριτικών τους καθηκόντων σε συγκεκριμένη υπόθεση στην ποινική προδικασία, αυτοί έχουν αρμοδιότητα να εκδώσουν την Εντολή Έρευνας υπό την προϋπόθεση ότι αυτή θα επικυρωθεί από τον αρμόδιο εισαγγελέα. Αυτή η επικύρωση θα γίνει μετά από έρευνά του ότι τηρήθηκαν οι προϋποθέσεις του ως άνω Νόμου 4489/2017. Εδώ να σημειωθεί ότι ενόψει των διατάξεων των άρθρων 31 § 1 και 34 ΚΠΔ ως αρμόδιος για την επικύρωση αυτή εισαγγελέας νοείται ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών.

Αξίζει παράλληλα να τονισθεί ότι σ' αυτή τη διαδικασία έκδοσης ή επικύρωσης της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας το νέο δίκαιο εισάγει μία σημαντική καινοτομία, συνηγορούσα στην επιτάχυνσή της. Ειδικότερα οι ανωτέρω αρμόδιες αρχές έκδοσης και επικύρωσης πλέον ενεργούν με αυτονομία και αποκλειστικά δική τους αρμοδιότητα, χωρίς να εμπλέκεται σε κανένα στάδιο της διαδικασίας ο εισαγγελέας εφετών, όπως ίσχυε στο παρελθόν πριν τον ως άνω νέο νόμο. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 9 αυτού, η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας διαβιβάζεται από την ελληνική αρχή έκδοσης απ' ευθείας στην αρμόδια αρχή του κράτους εκτέλεσης ή άλλως μέσω των σημείων επαφής του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου ή του Εθνικού μέλους της Eurojust. Είναι δε το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο ειδικά στις ποινικές υποθέσεις ένας πολύ χρήσιμος δίαυλος επικοινωνίας για τις δικαστικές αρχές με διαθέσιμες πληροφορίες στην ιστοσελίδα του, όπως λ.χ. στοιχεία για την ανεύρεση της τοπικής αρμοδιότητας ξένων ανακριτικών αρχών. Το δίκτυο αυτό θεσπίσθηκε το 1998 βάσει του άρθρου Κ3 παραγρ. 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και από το αρμόδιο Συμβούλιό της. Σκοπός αυτού του Ευρωπαϊκού Δικτύου είναι η βελτίωση της δικαστικής συνεργασίας των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ιδίως αναφορικά με την καταπολέμηση σοβαρών μορφών εγκληματικότητας, όπως είναι η τέλεση εγκλημάτων διαφθοράς με ειδική μάλιστα αναφορά στη δωροδοκία.

Έτσι σύμφωνα και με το άρθρο 9 § 3 του Ν. 4489/2017 εάν η αρμόδια αρχή του κράτους εκτέλεσης της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας, δηλαδή αυτή

η αρχή που έχει την αρμοδιότητα να την εκτελέσει, είναι άγνωστη, η Ελληνική αρχή έκδοσης μπορεί, ιδίως μέσω των σημείων επαφής του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου ή του Εθνικού Μέλους της Eurojust να αναζητεί και να λαμβάνει κάθε απαραίτητη πληροφορία σχετικά με την αρμόδια αρχή εκτέλεσης. Σημεία επαφής του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου στη χώρα μας υπάρχουν 4 στην Αθήνα και ειδικότερα στο Τμήμα Δικαστικών Συνδρομών της Εισαγγελίας Εφετών Αθηνών, 2 στη Θεσσαλονίκη και στο αντίστοιχο Τμήμα Δικαστικών Συνδρομών της Εισαγγελίας Εφετών Θεσσαλονίκης και 3 στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Από τα 9 αυτά σημεία επαφής είναι δυνατόν να λαμβάνονται χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με την αρμόδια αρχή εκτέλεσης της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας. Από τα αντίστοιχα σημεία επαφής του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου άλλων Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να λαμβάνονται χρήσιμες πληροφορίες και για τα εκάστοτε ισχύοντα στα Εθνικά Δίκαια αυτών των χωρών ή και για άλλα πρακτικά ζητήματα με απ'ευθείας επικοινωνία.

Σύμφωνα λοιπόν με όσα προεκτέθηκαν έκδοση της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας από τις ανωτέρω αρμόδιες αρχές της χώρας μας με σκοπό την εκτέλεση συγκεκριμένων ερευνητικών μέτρων-ανακριτικών πράξεων σε άλλο κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για λήψη αποδεικτικών στοιχείων μπορεί να γίνει στα εξής στάδια της ποινικής διαδικασίας : α) Κατά την κύρια επ'ακροατηρίου διαδικασία, αναβάλλοντας το δικαστήριο την υπόθεση για κρείσσονες αποδείξεις, όταν το ζητούμενο αποδεικτικό στοιχείο, λ.χ. κίνηση τραπεζικού λογαριασμού, μπορεί να εντοπισθεί με συγκεκριμένη έρευνα σε άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που, όπως ήδη λέχθηκε, αποτελεί το κράτος εκτέλεσης. Την έκδοση εδώ της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας θα κάνει το ίδιο το δικαστήριο, που αποτελεί δικαστική αρχή έκδοσης στην Ελλάδα, σύμφωνα με το άρθρο 6 περ. α' Ν. 4489/2017, όπως ήδη αναφέρθηκε. Κατά την έκδοση αυτή τα ζητούμενα αποδεικτικά στοιχεία θα είναι ακριβώς αυτά, για την συγκέντρωση των οποίων το δικαστήριο ανέβαλε για κρείσσονες αποδείξεις. β) Κατά την κύρια ανάκριση. Κατ'αυτήν ο ανακριτής, που σύμφωνα με την ανωτέρω ίδια διάταξη συνιστά αρμόδια αρχή έκδοσης, θα προβεί ο ίδιος στην έκδοση της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας. γ) Κατά την προανάκριση μετά την άσκηση της ποινικής δίωξης. Κατ'αυτήν και όσο διαρκεί η διεξαγωγή της, εάν την διενεργεί πταισματοδίκης ή ειρηνοδίκης, αυτοί, ως δικαστές κατά την ίδια διάταξη, όπως ήδη λέχθηκε,

έχουν πρωτογενή αρμοδιότητα έκδοσης Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας, ενημερώνοντας παράλληλα και τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών που παρήγγειλε την προανάκριση. Το τελευταίο ισχύει ενόψει των διατάξεων των άρθρων 31 § 1 περ. β και 243 § 1 ΚΠΔ. Αν όμως την προανάκριση την διενεργούν οι λοιποί ανακριτικοί υπάλληλοι των άρθρων 33 § 1 περ. γ' και 34 ΚΠΔ, που δεν έχουν ιδιότητα δικαστικού λειτουργού, αυτοί μπορούν να εκδώσουν Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας, υπό τον όρο, όπως ήδη σημειώθηκε, της επικύρωσής της από τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών. Και τέλος, αν την τακτική προανάκριση διενεργεί ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών αυτοπροσώπως ή στο στάδιο επεξεργασίας απ' αυτόν προανακριτικής δικογραφίας, ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών, κατά το ανωτέρω άρθρο 6 περ. α' Ν. 4489/2017, εδώ αποτελεί αποκλειστικά αρμόδια αρχή για την έκδοση Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας άνευ ουδεμίας άλλης επικυρώσεως. Η ρύθμιση αυτή συνάδει και με την κατ' άρθρο 88 του Συντάγματος ιδιότητά του ως δικαστικού λειτουργού. δ) Και τέλος ως προς το στάδιο διεξαγωγής της προκαταρκτικής εξέτασης πρέπει να επισημανθούν τα εξής : Είχα την τιμή στο 11^ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου περί ποινικής προδικασίας που διεξήχθη τον Δεκέμβριο 2010 στην Αθήνα να παρουσιάσω εισήγηση με θέμα «Η σύγχρονη θεσμική μορφή της προκαταρκτικής εξέτασης μετά οχτάχρονη -τότε- εμπειρία εφαρμογής της» (βλ. Ποιν.Χρον. 2011 σ. 419 επ.). Συμπερασματικά στο Συνέδριο αυτό έγινε δεκτό ότι η προκαταρκτική εξέταση μετά τους Νόμους 3160/2003 και 3346/2005 σαφώς αναβαθμίσθηκε θεσμικά σε μία, στην πραγματικότητα, ουσιαστική και σημαντική ανακριτική λειτουργία πριν την άσκηση ποινικής δίωξης, όπως κατοχυρώθηκε και στην πράξη (βλ. και Ν.Ανδρουλάκη Επιτάχυνση της προδικασίας στην ποινική δίκη –με κάθε κόστος; Γενική εισήγηση στο ανωτέρω Συνέδριο, Ποιν.Χρον. 2011 σ. 161 επ.). Με αυτό το δεδομένο πρέπει να γίνει δεκτό ότι και κατά την προκαταρκτική εξέταση με τη σύγχρονη μορφή της μπορεί να εκδοθεί Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας. Υπέρ της άποψης αυτής πρόσθετο επιχείρημα είναι ότι από τις διατάξεις του υπό συζήτηση Νόμου 4489/2017 δεν προκύπτει ότι η άσκηση ποινικής δίωξης συνιστά προϋπόθεση για την έκδοση και διαβίβαση Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας. Υπέρ της άποψης αυτής ότι και κατά την προκαταρκτική εξέταση εκδίδεται τέτοια εντολή έρευνας συνηγορεί και η διατύπωση του άρθρου 5 του ίδιου νόμου. Σύμφωνα μ' αυτήν «Η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας εκδίδεται στο

πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, που κινείται από δικαστική αρχή ή μπορεί να κινηθεί ενώπιόν της για αξιόποινη πράξη βάσει της νομοθεσίας του κράτους έκδοσης». Τέτοια νομοθεσία εδώ νοείται και αυτή που διέπει την προκαταρκτική εξέταση, πριν την κίνηση της ποινικής δίωξης. Άλλωστε γι' αυτό και σε ορισμένες διατάξεις του υπό συζήτηση νόμου γίνεται αναφορά σε ιδιότητα κάποιου ως κατηγορουμένου ή **υπόπτου**, αφού η τελευταία νοείται μόνον στην προκαταρκτική εξέταση ή και στην αστυνομική προανάκριση της ποινικής διαδικασίας.

Στο επόμενο λογικά ερώτημα τι πρέπει να περιέχει η έγκυρη Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας απαντούν το άρθρ. 8 του Ν. 4489/2017 και το Παράρτημα Α' αυτού, στο οποίο το ίδιο άρθρο ρητά παραπέμπει. Έτσι η εντολή αυτή εκδίδεται σύμφωνα με το υπόδειγμα που περιέχει το Παράρτημα Α' του ίδιου Νόμου. Δηλαδή η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας εκδίδεται με ορισμένο τύπο φόρμας για τα Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως τον καθόρισε η Οδηγία 2014/41 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 3^{ης} Απριλίου 2014 και τον ενσωμάτωσε στην ελληνική έννομη τάξη ο ανωτέρω νόμος. Έτσι, μεταξύ άλλων, ουσιώδη στοιχεία που κατ'ελάχιστον πρέπει να περιλαμβάνει η Εντολή Έρευνας για την οποία γίνεται λόγος είναι : α) τα πλήρη στοιχεία της αρχής που εξέδωσε ή επικύρωσε την Εντολή, β) περιγραφή της αξιόποινης πράξης που αποτελεί αντικείμενο έρευνας, καθώς και παρουσίαση των σχετικών ποινικών διατάξεων που την τυποποιούν και παράλληλα συνοπτική έκθεση των αντίστοιχων πραγματικών περιστατικών, γ) σαφή περιγραφή και συγκεκριμένο προσδιορισμό των αιτούμενων ερευνητικών μέτρων που πρέπει να ληφθούν και των αποδεικτικών στοιχείων που πρέπει να συγκεντρωθούν.

IV

Στη συνέχεια ακολουθεί η δεύτερη ουσιώδης ενότητα της θεματικής, κατά την οποία η χώρα μας αποτελεί κράτος εκτέλεσης, και στην οποία περιέρχεται για υλοποίηση Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας άλλου κράτους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εδώ κεντρική αρμοδιότητα ασκεί ο εισαγγελέας εφετών.

Με το άρθρο 11 του ιδίου νόμου ο εισαγγελέας εφετών αποτελεί την αρμόδια δικαστική αρχή η οποία αναγνωρίζει την εγκυρότητα της Εντολής και παραγγέλει την εκτέλεσή της στην Ελλάδα. Συνακόλουθα αρμόδιος κατά τόπο είναι ο εισαγγελέας εφετών στη δικαστική περιφέρεια του οποίου πρόκειται να εκτελεστεί η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας και ο οποίος μεριμνά κατά περίπτωση για την εκτέλεσή της.

Ως προς τον τρόπο που θα γίνει αυτή η εκτέλεση, ο νέος νόμος και στην § 2 του άρθρου 11 παραπέμπει στο εσωτερικό εθνικό δίκαιο της χώρας μας. Έτσι ρητά ορίζεται ότι η εκτέλεση της Εντολής θα γίνει «σαν να πρόκειται για ερευνητικό μέτρο, που διατάχθηκε από ελληνική αρμόδια αρχή». Συνακόλουθα αν το επιλεγέν από την αρχή του κράτους έκδοσης ερευνητικό μέτρο δεν προβλέπεται στην εσωτερική νομοθεσία και δεν υπάρχει δυνατότητα επιλογής ενός άλλου, που θα είχε το ίδιο με το αιτούμενο μέτρο αποτέλεσμα, ο εισαγγελέας εφετών θα ενημερώσει κατ'άρθρ. 12 § 5 του ανωτέρω νόμου την αρχή έκδοσης ότι δεν κατέστη δυνατόν να παράσχει τη δικαστική συνδρομή που ζητήθηκε.

Περαιτέρω ο εισαγγελέας εφετών ως κατ'άρθρ. 88 του Συντάγματος δικαστικός λειτουργός και ως αρμόδια δικαστική αρχή για την αναγνώριση και εκτέλεση της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας στην Ελλάδα κρίνει δικαιοδοτικά και απορρίπτει την αναγνώριση ή την εκτέλεσή της στις περιπτώσεις του άρθρου 13 του ανωτέρω νόμου. Μεταξύ αυτών, με σεβασμό στην εθνική εσωτερική έννομη τάξη της χώρας μας, εδώ ως κράτους εκτέλεσης, περιλαμβάνονται και οι εξής περιπτώσεις απόρριψης: 1) όταν η εκτέλεση της εν λόγω εντολής θα έβλαπτε ουσιώδη συμφέροντα εθνικής ασφάλειας της χώρας ή 2) όταν η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας εκδόθηκε στα πλαίσια ποινικής διαδικασίας και το αιτούμενο ερευνητικό μέτρο δεν επιτρέπεται σε παρόμοια υπόθεση στη χώρα μας με βάση την εθνική νομοθεσία (πρβλ. Γ.Τριανταφύλλου Διεθνής δικαστική συνδρομή στην ποινική απόδειξη 2009, σ. 132) ή 3) όταν προσκρούει στην αρχή *Ne bis in idem*, δηλαδή όταν η αρχή του κράτους έκδοσης ζητεί ερευνητικό μέτρο για αξιόποινη πράξη, ως προς την οποία συντρέχουν οι προϋποθέσεις δεδικασμένου ή εκκρεμοδικίας, ή 4) υφίστανται σοβαροί λόγοι να θεωρηθεί ότι η εκτέλεση του ερευνητικού μέτρου που αναφέρεται στην Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας θα ήταν ασύμβατη με τις υποχρεώσεις της Ελλάδας σύμφωνα με το άρθρο 6 ΣΕΕ και το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

Ειδικότερα στο σημείο αυτό πρέπει να γίνει η εξής επισήμανση. Κατά το ανωτέρω άρθρο 13 § 1 περ. ε' και ζ' του Ν. 4489/2017 ο εισαγγελέας εφετών απορρίπτει την αναγνώριση ή την εκτέλεση της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας και όταν αυτή αφορά σε πράξη που δεν συνιστά έγκλημα κατά την εσωτερική νομοθεσία. Εξάιρεση αυτής της ρύθμισης αναφύεται στην περίπτωση που η αρχή έκδοσης αναφέρει στην Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας ότι πρόκειται για έγκλημα του ενσωματωμένου στο Νόμο παραρτήματος Δ. Σ' αυτό περιλαμβάνονται ορισμένα σοβαρά και ιδιαίτερης απαξίας εγκλήματα μεταξύ των οποίων λ.χ. είναι η εγκληματική οργάνωση, η τρομοκρατία, η διακίνηση ναρκωτικών, η υπεξαίρεση, η ανθρωποκτονία με πρόθεση κ.α. Πρόσθετη σωρευτικά προϋπόθεση είναι κατά την νομοθεσία του κράτους έκδοσης να απειλείται για τα εγκλήματα του καταλόγου στερητική της ελευθερίας ποινή, της οποίας το ανώτατο όριο να είναι από 3 έτη και πάνω (άρθρ. 13 παρ. 1 περ. ζ' Ν. 4489/2017). Στις περιπτώσεις αυτές η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας εκτελείται.

Τέλος ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και το γεγονός ότι και για τις δύο διαδικασίες έκδοσης και εκτέλεσης της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας η οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο Νόμος 4489/2017 στο άρθρο 2 § 3 αυτού κάνουν ρητή αναφορά στην υποχρέωση των αρχών έκδοσης, διαβίβασης και εκτέλεσης της Εντολής για πλήρη διασφάλιση και σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων υπεράσπισης όσων υπόκεινται σε ποινικές διαδικασίες.

Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι, όπως ελέγχθη και αρχικά, και σύμφωνα και με το άρθρο 2 § 1 Ν. 4489/2017 η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας αφορά σε ερευνητικά μέτρα ή άλλως σε ανακριτικές πράξεις με σκοπό τη λήψη και συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων. Γι' αυτό και στο Ν. 4489/2017 δεν ρυθμίζονται θέματα σχετικά με τη διαβίβαση από το ένα Κράτος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο άλλο ποινικών δικογράφων προς επίδοση. Έτσι οι επιδόσεις κλήσεων προς κατηγορούμενο ή μάρτυρα ή πραγματογνώμονα καθώς και οι επιδόσεις βουλευμάτων και ποινικών αποφάσεων που αποστέλλονται για το σκοπό αυτό από το ένα Κράτος-Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε άλλο όπου πρέπει να γίνει η επίδοση, ρυθμίζονται από τα άρθρα 7 έως και 12 της αναφερθείσης παραπάνω Ευρωπαϊκής Σύμβασης περί αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής επί ποινικών υποθέσεων.

Τέλος αξίζει να εξαρθεί το γεγονός ότι οι έννομες τάξεις των Χωρών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σταδιακά υιοθέτησαν το νέο θεσμό της

Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας σε σχετικά σύντομους χρόνους με συνέπεια την εναρμόνιση των μεταξύ τους δικαστικών συνεργασιών σε ζητήματα ανακριτικής έρευνας. Χαρακτηριστικό αυτής της επισήμανσης είναι το γεγονός ότι τέτοια εποχή πέρυσι, δηλαδή τον Νοέμβριο 2017, 11 Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είχαν ενσωματώσει στην Εθνική τους Νομοθεσία την προαναφερθείσα οδηγία 2014/41 της 3^{ης} Απριλίου 2014 για την Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας σε ποινικές υποθέσεις. Σήμερα, ένα χρόνο μετά, η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας, ως θεσμική μορφή διακρατικής συνεργασίας στην ανακριτική διερεύνηση των αποδεικτικών στοιχείων, αποτελεί νόμο και εσωτερικό δίκαιο όλων των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πλην βέβαια της Δανίας και της Ιρλανδίας που είχαν δηλώσει Opt Out, ότι δηλαδή δεν την αποδέχονται. Προς αυτές τις δύο χώρες, όταν ανακύψει αίτημα δικαστικής συνδρομής με κράτος έκδοσης την Ελλάδα, δηλαδή όταν, σύμφωνα με όσα είπαμε, οι αρχές της χώρας μας ζητούν δικαστική συνδρομή από ανακριτικές αρχές της Δανίας ή της Ιρλανδίας, το αίτημα αυτό κατά την ορθότερη άποψη θα διατυπωθεί από τις αρμόδιες Ελληνικές αρχές με την μορφή και τον τύπο της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας. Και τούτο διότι η τελευταία αποτελεί, όπως είπαμε, από τις 21-9-2017 εσωτερικό-εθνικό μας δίκαιο με το Ν. 4489/2017. Αυτό είναι ανεξάρτητο απ' το γεγονός ότι οι αρχές των δύο αυτών χωρών θα εκτελέσουν το ελληνικό αίτημα και θα αποστείλουν στη Χώρα μας τα αιτούμενα στοιχεία κατά τα ισχύοντα στο δικό τους εσωτερικό δίκαιο.

V

Καταλήγοντας ορθότερο είναι να δεχθούμε ότι ο νέος θεσμός της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας κατέδειξε ότι μπορούν σήμερα να ξεπεραστούν κάποιοι προβληματισμοί χάριν της ταχύτερης και αποδοτικότερης διακρατικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις εντός των κόλπων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό τώρα πλέον είναι πιο επιτακτικό όσο ποτέ άλλοτε, αφού τα εγκλήματα και ιδίως το οργανωμένο έγκλημα και η διαφθορά παίρνουν με συνεχή δυναμική ανάπτυξης διεθνείς διαστάσεις. Γι' αυτό ευχής έργον είναι

να εμπεδωθεί σταδιακά και μέσω των εκάστοτε εφαρμογών η πλήρης υλοποίηση του νέου αυτού θεσμού της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας ως μιας ευέλικτης δικαστικής ανακριτικής συνεργασίας μεταξύ των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με παράλληλη προοδευτικά ελαχιστοποίηση των τυχόν επί μέρους τεχνικής φύσεως πρακτικών δυσχερειών εφαρμογής. Ελαχιστοποίηση η οποία μπορεί να επιτυγχάνεται αξιοποιώντας κατά περίπτωση τις, όπως λέχθηκε, θεσμοθετηθείσες με τον υπό συζήτηση Νόμο 4489/2017 διαβουλεύσεις και συμφωνίες μεταξύ των συνεργαζομένων σ' αυτό το πλαίσιο δικαστικών αρχών διαφορετικών Κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
